

1. Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь: кодекс Республики Беларусь от 11 января 1999 г. № 238-З // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 1999. – № 18-19. – 2/13.

2. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь: кодекс Республики Беларусь от 15 декабря 1998 г. № 219-З // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2004. – № 138-139. – 2/1064.

3. О практике рассмотрения гражданских дел в порядке судебного надзора: постановление Пленума Верховного Суда Республики Беларусь от 26 июня 2003 г. № 7 // Нац. реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2003. – № 77. – 6/371.

4. О применении Хозяйственного процессуального кодекса Республики Беларусь при пересмотре судебных постановлений в порядке надзора: Постановление Пленума Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь от 31 июля 2007 г. № 9 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2007. – № 145. – 6/683.

СПЕЦЫЯЛІЗАВАНЫЯ СУДЫ ў ЗАМЕЖНЫХ КРАІНАХ І ПЕРСПЕКТЫВЫ ІХ РАЗВІЦЦЯ ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

*В.В. Хількевіч
Віцебск, ВДУ імя П.М. Маісэрава*

Актуальнасць даследавання заключаецца, у тым, што прычынай стварэння спецыялізаваных судовых органаў у шэрагу выпадкаў з'яўляюцца канкрэтныя гістарычныя ўмовы. Таксама прычынамі стварэння спецыялізаваных судовоў могуць быць як неабходнасць уліку спецыфікі пры разглядзе пэўных катэгорый спраў (напрыклад, спраў з удзелам непаўналетніх), так і рост аб'ёму заканадаўства і яго дыферэнцыяцыя, асабліва ў галіне прававога рэгулявання эканомікі, фінансаў, а таксама ў сацыяльнай сферы.

Мэта заключаецца ў даследаванні інстытута спецыялізаваных судовоў у замежных краінах і аналізе перспектывы іх развіцця ў Рэспубліцы Беларусь.

Матэрыял і метады. Для дасягнення пастаўленай мэты выкарыстоўваліся метады аналізу і сінтэзу, а таксама метады компаратывістыкі. Матэрыялам паслужыла навукова-манаграфічная Літаратура, у тым ліку замежная, па пытаннях дзяржаўнага будаўніцтва ва ўмовах грамадзянскай супольнасці, месцы і ролі судовай улады ў сістэме падзелу ўладаў, пабудовы судовых сістэм, стварэння і функцыянавання спецыялізаваных судовых органаў.

Вынікі і іх абмеркаванне. У цяперашні час спецыялізаваныя суды, якія ўтвараюцца ў судовых сістэмах свету, можна ўмоўна падзяліць на дзве групы. Першую групу ўтвараюць распаўсюджаныя спецыялізаваныя судовыя органы. Да такіх адносяцца наступныя:

1) Суды па справах непаўналетніх. Дадзены выгляд судовоў сустракаецца досыць часта. Яны разглядаюць справы аб злачынствах і правапарушэннях, учыненых падлеткамі (непаўналетнімі), а таксама злачынствах супраць дзяцей і падлеткаў. Такія суды паспяхова функцыянуюць у многіх краінах-Аўстраліі, Рэспубліцы Бангладэш, Бельгіі, Італіі, Сальвадоры, Венесуэле, Партугаліі і іншых. Пры гэтым суды па справах непаўналетніх могуць дзейнічаць як незалежна, так і ў рамках сістэмы агульных судовоў, як у Германіі ці Грэцыі.

Напрыклад, у Рэспубліцы Харватыя спецыялізаваныя суды па справах непаўналетніх не функцыянуюць, аднак, згодна з палажэннямі Канстытуцыі пры разглядзе спраў непаўналетніх могуць праводзіцца поўнасю або часткова закрытыя судовыя разгляды (арт.]

У Рэспубліцы Беларусь пытанне аб стварэнні ювенальнай юстыцыі абмяркоўваецца даўно. Артыкул 430 Крымінальна-выканаўчага кодэкса Рэспублікі Беларусь[2] абвяшчае, што крымінальныя справы аб злачынствах непаўналетніх падлягаюць разгляду спецыяльнымі судамі па справах непаўналетніх. Аднак на сённяшні дзень такія суды не створаны, што з'яўляецца праблемай у нашым заканадаўстве. Дзякуючы міжнароднаму вопыту, прааналізаваўшы памылкі мінулага, можна стварыць магутную сістэму ювенальных судовоў у Рэспубліцы Беларусь, дзейнасць якіх была б накіравана на рэабілітацыю і выхаванне непаўналетніх у духу выканання законаў. Несумненна, укараненне такіх судовоў у судовую сістэму пацягне прыняцце і распрацоўку адпаведнага шэрагу нарматыўных прававых актаў, якія б рэгулявалі дзейнасць такіх судовоў, аднак абарона правоў і інтарэсаў непаўналетніх вышэй за ўсё.

2) Суды па працоўных спрэчках (прамысловыя суды). Да кампетэнцыі дадзеных судовых органаў ставіцца дазвол канфліктаў паміж работнікамі і прадпрымальнікамі-працадаўцамі па пытаннях аплаты працы, прадастаўлення адпачынкаў, звальнення, а таксама канфліктаў паміж прафсаюзамі і аб'яднаннямі працадаўцаў аб правамернасці забастоўкі і іншыя пытанні. Такія суды дзейнічаюць у Аўстрыі, Бразіліі, Германіі, на Кіпры, у Малі, Нарвегіі, Тайландзе, Кеніі,

Вялікабрытаніі, ААЭ і іншых краінах. Дадзеныя суды могуць функцыянаваць у рамках сістэмы агульных судоў (напрыклад у Кеніі), а таксама ў сістэме арбітражных судоў (напрыклад у Кітаі)

3) адміністрацыйныя суды разглядаюць скаргі на рашэнні і дзеянні органаў дзяржаўнай улады і мясцовага самакіравання, злоўжыванне ўладай, якія прычынілі шкоду грамадзяніну, а таксама спрэчкі паміж органамі мясцовага самакіравання. Дадзеныя суды могуць уваходзіць у сістэму агульных судоў. Падобныя судовыя органы дзейнічаюць у Аўстрыі, Фінляндыі, Германіі, Францыі, Вялікабрытаніі, Пакістане, Інданезіі і іншых краінах [3, с. 502].

На думку Р. Н. Юрчанка, адміністрацыйныя суды маглі б таксама разглядаць заявы і скаргі на дзеянні і рашэнні, якія здзяйснююцца або прымаюцца службовымі асобамі, як па агульных пытаннях жыццядзейнасці, так і ў рамках крымінальнага судаводства. Напрыклад, скаргі на меру стрымання ў выглядзе арышту, санкцыянаванага пракурорам, а таксама пытанні, звязаныя з выкананнем прысуду: вызваленне ад пакарання асуджанага па падставах, узаканых у крымінальным законе, аб замене пакарання на больш строгі выгляд пры ўхіленні асуджанага ад адбыцця прызначанага па прысудзе пакарання, аб прымяненні закона, які мае зваротную сілу, аб прымяненні амністыі, падаўжэнні, змене, спыненні прымусовых мер медыцынскага характару, аб зняцці судзімасці і інш. [4, С.25]. У Рэспубліцы Беларусь дыскусія з нагоды стварэння адміністрацыйных судоў таксама вядзецца досыць працяглы час.

4) Сямейныя суды дазваляюць спрэчкі паміж мужам і жонкай або былымі мужам і жонкай, паміж бацькамі і дзецьмі як маёмаснага, так і немаёмаснага характару, у асобных выпадках могуць разглядаць справы аб атрыманні ў спадчыну і апецы. Такія суды дзейнічаюць у Партугаліі, Сальвадоры, Аўстраліі, Тайландзе, Карэі, на Кіпры.

5) асаблівае месца ў судовай сістэме мусульманскіх дзяржаў займаюць шарыяцкія суды. Іх таксама можна аднесці да катэгорыі спецыялізаваных судовых органаў, т. к. яны дазваляюць справы па асаблівай працэсуальнай працэдуры на аснове мусульманскага права. У іх кампетэнцыю ўваходзіць вырашэнне спрэчак па пытаннях асабістага статусу (шлюб, атрыманне ў спадчыну, развод) (напрыклад у ААЭ, Амане, Сінгапуры, Сірыі), а таксама разгляд крымінальных спраў (у ААЭ, Пакістане) [3, с. 510].

Другую групу ўтвараюць малораспространеныя спецыялізаваныя судовыя органы. Дадзеныя суды сустракаюцца ў сусветнай судовай практыцы досыць рэдка. Да іх можна аднесці Суд па жыллёвых справах у Нарвегіі, Суд рэнтнога кантролю ў Рэспубліцы Кіпр, Выбарчы суд у Бразіліі, суды па зямельных спрэчках у Турцыі і Фінляндыі, падатковыя суды ў Тайландзе, ЗША і Венесуэле, Суд па сацыяльных пытаннях у Германіі, Суд па маркетынгу ў Фінляндыі, транспартныя суды ў Турцыі, суды па разглядзе здарэнняў на моры ў Аўстраліі і г.д. [4, с. 303].

Асобную групу спецыяльных судоў складаюць дысцыплінарныя суды і суды гонару. [5, С. 1115] такога роду суды разглядаюць спрэчкі і прымаюць меры ўздзеяння да дзяржаўных служачым, чыноўнікам і суддзям, якія займаюцца разглядам спраў у судах агульнай кампетэнцыі. Акрамя гэтых еўрапейскіх варыянтаў, існуюць і іншыя катэгорыі спецыяльных судоў. Напрыклад, у ЗША існуюць прэтэнзійныя суды, якія разглядаюць прэтэнзіі і прымаюць рашэнні па грашова-фінансавых пытаннях і спрэчках у дачыненні да ўрада ЗША.

У ЗША ёсць суды першай інстанцыі, якія разглядаюць спрэчкі паміж асобамі і мытняй – мытныя суды. Наогул, у ЗША няма адзінай сістэмы судоў, як запісана ў амерыканскай Канстытуцыі: судовай уладай там надзелены толькі Вяроўны суд і тыя ніжэйстаячыя суды, якія будуць па меры неабходнасці ўтварацца і засноўвацца Кангрэсам [3, 509].

Разглядаючы перспектывы развіцця спецыялізаванай юстыцыі ў Рэспубліцы Беларусь, можна сказаць, што неабходнасць спецыялізацыі судовай сістэмы прадыхтавана палажэннямі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. У ёй пазначана, што сістэма судоў будзеца на прынцыпах тэрытарыяльнасці і спецыялізацыі. Кодэкс аб судаўладкаванні і статусе суддзяў замацаваў магчымасць спецыялізацыі суддзяў і стварэння ў перспектыве спецыялізаваных судоў.

Непасрэдна спецыялізацыя суддзяў ўнутры сістэмы магчымая без вялікіх выдаткаў, але спецыялізацыя судоў запатрабуе ад дзяржавы значных матэрыяльных укладанняў, таму рэалізацыя праекта будзе залежаць ад фінансавых магчымасцяў дзяржавы. Пры гэтым у краіне ўжо прадстаўлены спецыялізаваныя судзі, якія разглядаюць крымінальныя, грамадзянскія і адміністрацыйныя справы, якія тычацца непаўналетніх. Гэтыя судзі маюць дастатковы прафесійны і жыццёвы вопыт, прайшлі спецыяльную падрыхтоўку для працы з непаўналетнімі. Некаторыя з іх маюць, у тым ліку і педагогічную адукацыю.

Заклучэнне. Такім чынам, канцэпцыяй удасканалення заканадаўства Рэспублікі Беларусь, ухваленай Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 10 красавіка 2002 г. № 205 "Аб канцэпцыі ўдасканалення заканадаўства Рэспублікі Беларусь", замацавана неабходнасць забяспечыць далейшую спецыялізацыю судаў і суддзяў, першапачаткова вылучыўшы са складу судаў агульнай юрысдыкцыі спецыялізаваныя склады па разглядзе спраў па скаргах, якія ўзнікаюць з адміністрацыйна-прававых адносін, і па справах непаўналетніх. У той жа час адзначана і мэтазгоднасць стварэння ў перспектыве спецыялізаваных адміністрацыйных судаў і судаў па справах непаўналетніх, а пры неабходнасці – іншых спецыялізаваных судаў на ўзроўні ніжэйшых судаў агульнай юрысдыкцыі і адпаведных судовых калегій на ўзроўні вышэйшых судаў.

Пытанні судовай спецыялізацыі знайшлі адлюстраванне ў пасланні аб перспектывах развіцця сістэмы агульных судаў Рэспублікі Беларусь, зацверджаным Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 10 кастрычніка 2011 г. № 454 "Аб мерах па ўдасканаленні дзейнасці агульных судаў Рэспублікі Беларусь". У прыватнасці, прадугледжана неабходнасць увядзення абавязковай спецыялізацыі па катэгорыях спраў у многасоставных судах, а ў перспектыве – разгляд пытання аб стварэнні спецыялізаваных судаў. Развіццё прынцыпу судовай спецыялізацыі ў Рэспубліцы Беларусь будзе спрыяць далейшаму ўдасканаленню адпраўлення правасуддзя, павышэнню яго якасці, даступнасці, забеспячэнню своечасовай і кампетэнтнай абароны канстытуцыйных правоў і свабод чалавека.

1. Канстытуцыя Рэспублікі Харватыя ад 22 снежня 1990 года // Канстытуцыі дзяржаў (краін) свету [Электронны рэсурс]. – 2016. – Рэжым доступу: <http://worldconstitutions.ru/archives/301>. – Дата доступу: 20.01.2021.
2. Крымінальна-выканаўчы кодэкс Рэспублікі Беларусь ад 11 студзеня 2000 г. № 365-З; Прыняты Палатай прадстаўнікоў 14 снежня 1999 года: ухвалены Саветам Рэспублікі 22 снежня 1999 года / Эталон-Беларусь [Электронны рэсурс] / Нац. цэнтр прававой інфарм. Рэсп. Беларусь. – Мінск, 2021.
3. канстытуцыйнае (дзяржаўнае права) замежных краін: у 4 т.: падручнік / адк. рэд. праф. Б. А. Страшун-3-е выд., абноўлена, і дораб.– Масква: Выдавецтва БЕК, 2000. – Т. 4. – 604 с.
4. Юрчанка, Р. Н. развіццё спецыялізаваных судаў у Казахстане / Р. Н. Юрчанка // пытанні ювенальнай юстыцыі. – 2014. – № 1. – С. 24-27.
5. канстытуцыйнае права дзяржаў Еўропы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў юрыдычных. ВНУ і фак. пад рэд. Д. А. Ковачева. – Масква: Волтэрс Клувер, 2005. – 320 с.
6. Яравая, М. В. Асаблівасці судовых сістэм сучасных еўрапейскіх сацыяльных дзяржаў: спецыялізаваныя суды і квазісудобныя органы / М. В. Яравая // права і грамадства. – 2016. – №2. – С. 110-122.
7. Кодэкс Рэспублікі Беларусь Аб судаўладкаванні і статусе суддзяў ад 29 чэрвеня 2006 г. №139-З; Прыняты Палатай прадстаўнікоў 31 мая 2006 года: ухвалены Саветам Рэспублікі 16 чэрвеня 2006 год // Эталон-Беларусь [Электронны рэсурс] / Нац. цэнтр прававой інфарм. Рэсп. Беларусь. – Мінск, 2021.

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ВЕРБАЛЬНОЙ И НЕВЕРБАЛЬНОЙ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ТЕХНИКИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЮРИСТА

*Е.А. Шантырева
Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова*

Психотехника – это решение прикладных задач при работе с людьми психологическими приемами и средствами.

Юридическая профессия – средства решения профессионально-юридических задач.

Важнейшим аспектом профессионализма юридического работника являются развитые коммуникативные характеристики специалиста: общительность, умение вступать в контакт, навыки задавать вопросы, установление доверия с другими людьми, использование средств невербальной коммуникации, уверенное собственное поведение, общение в напряженных жизненных ситуациях с трудными людьми.

Цель: анализ психологической техники использования речевых и неречевых средств в профессиональной деятельности юриста.

Материалы и методы. В данной работе проведено исследование на предмет значения применения в профессиональной деятельности юриста вербальной и невербальной техники. В исследовании применялись следующие методы: формально-юридический, сравнительно-правовой, психологический, также были применены и общенаучные методы: индукции, дедукции, анализа, синтеза и др.